

Alpami ni bilo niti na občnem zboru postaje v Celju, na katerem so razpravljali tudi o tej problematiki.

Zdaj je iz celjske postaje GRS izstopilo šest reševalcev iz Zgornje doline, kot je slišati, so nezadovoljni tudi ponekod drugod, ker da so zapostavljeni: nekateri reševalci dobivajo bogato opremo, bolj »dislocirani« se morajo zadovoljiti s kakšnimi rokavičkami, marsikje pa se ne strinjajo niti z najnovejšimi darili obrambnega ministrstva, z novimi terenskimi vozili nissan patrol, ki da so za skromne gorske reševalce predraga, saj jim tako po ceni nakupa kot po vzdrževanju popolnoma zadostujejo pol cenejše lade nive.

Med temi nesporazumi se hitro bliža začetek poletne planinske sezone, ko bodo slovenske gore spet polne gorskih izletnikov in alpinistov, tudi takih, ki bodo potrebovali pomoč gorskih reševalcev. Ali jo bodo dobili? Seveda jo bodo, kot zagotavlja načelnik Komisije za GRS Slovenije inž. Danilo Škerbinek, ker bodo do takrat poskusili te spore odpraviti. Nikakor pa ne bodo dovolili, kot pravi, da bi šli na reševalno akcijo premalo usposobljeni reševalci, saj nihče ne bo mogel nase prevzeti krivde za morebitno dodatno nesrečo ali nestrokovno reševanje s hudimi posledicami za ponesrečence in reševalce.

PRVENSTVENO PLEZANJE NA DOMNEVNO DEVIŠKI SLOVENSKI VRH

OLTARČEK PRI MALEM OLTARJU

MILENKO ARNEJŠEK-PRLE

Oltarček je ime, ki lahko v vsakem zbuja drugačne vtise. Pomeni lahko posvečen prostor, do katerega ima vsak svoj odnos. Lahko se mu prikloni, se pred njim pomoli, gre mirno mimo njega ali ga celo prezre. Ampak vsak ima neki svoj oltarček, h kateremu se zateka, išče v njem popolnost, lepoto in izpolnitev svojih hrepenenj. Eden od mojih »oltarčkov« so gore in vse, kar je z njimi povezano. Imam jih rad, spoštujem jih in takrat, ko sem tam, se trudim, da bi bil v harmoniji z njimi. Stik z njimi mi daje novo, v bistvu smiselno razsežnost življenja. Gore so zame nekaj posvečenega in izpolnitev želja ter iskanja.

ZAKONI IZ GORÁ

Žal so v zdajšnjem stehnaziranem in skomercializiranem svetu takšni oltarčki »zasebna« lastnina posameznikov, kar je tudi prav, saj mora vsak imeti svojo zadovoljitev, vse pa tudi ni za vse. Moj cilj je čistost dejanj in duše in glavni smisel je poiskati lepoto, enkratnost trenutka in prostora, v katerem živim. Sem spada tudi lep odnos do narave in zavedam se, da sem le kolesce v vesolju, sekunda v večnosti in da moram v njej živeti v soskladju. To sožitje je način mojega življenja, ki velja za gore. Mestno življenje ima druge zakone, vendar pa prenos veljav iz hribov lajša življenje v mestu.

S petindvajsetletno hojo, plezanjem, smučanjem in potepanjem sem odkril vrsto »zakonov«, ki mi pomagajo v življenju. V slovenskih gorah je še dosti koticov, kamor lahko pobegnem pred hrupom, prometom, bumbum glasbo, neonskimi lučmi, vrstami, množicami, gnečo, vsiljivimi ali amoralnimi politiki, človeško pokvarjenostjo, betonom, asfaltom... in tam preprosto uživam.

Eden od takih koticov je martuljski konec, ki je v slovenskih gorah nekaj posebnega. Tam ni markiranih poti in kdorkoli se tja odpravi, mora dobro obvladati znanja, potrebna za vzpon in vrnitev. Sem ne spada samo obvladovanje hoje, temveč tudi plezanja, ravnanja z vrvo, zabijanja klinov, celotnega alpinističnega znanja, imeti pa mora tudi dober občutek za najlajzo

smer, sposobnost orientacije, poznati mora vreme ter se solidno fizično in psihično pripraviti. Le tisti, ki obvlada ta znanja, naj se odpravi tja, saj se bo lahko le na ta način počutil varno in užival. Ena od prednosti tega konca je tudi, da tam srečaš le »taprave«. Množičnega gornišva tam — hvala bogu (beri nedostopnosti) — ni in zato je tam prvobitnost še ohranjena.

IDEJA IZ PODSTREŠJA

Med mojimi aktivnostmi zavzema posebno mesto odkrivanje neznanega, najsi bo to plezanje prvenstvenih smeri, iskanje skritih koticov, hoja po brezpotjih ali po poteh, po katerih še nisem hodil. V bistvu mi je vseeno, ali so markirane ali ne, glavno je doživetje. Tudi je vseeno, ali so zgornje težavnostne stopnje ali so brez težavnosti, ravno tako pa tudi, ali sem sam ali s splezalcem. Seveda pa moram za to imeti solidno alpinistično znanje, pa tudi zdravo pamet, to pa je, da se obrnem, če vidim, da je nadaljevanje preveč tvegano.

Pri hoji po gorah nisem samo »lovilec« časovnih rekordov, temveč tudi opazovalec. To pomeni, da odvisno od situacije drvim ali hodim počasi ali pa celo zelo počasi. Gledam stene, gore, rožice, kamne, skale, grape, razčlenjenost, barvo skale, možnosti za vzpon... in oblake, sonce, luno, zvezde, svetlobo ter poslušam

veter, sapico, ptice in zvoke živali. Važen del opazovanja so tudi različne vonjave.

Tako opremljen s celotnimi vtisi večkrat najdem kakšno novo smer ali možnosti za originalen pristop, kar si »zapišem« v »podstrešje« in uporabim, ko pride čas za to. Za to pa ni zadosti samo opazovanje; poznati moram tudi izkušnje drugih, ki jih najdem v vodničkih, knjigah in pripovedovanju. Šele tako sem »oborožen« in pripravljen za vzpon in srečno vrnitev domov.

Tako je v zrelih letih prišel čas za Oltarček; prej sem se udeleževal v bolj tveganih podvigih.

Ker sem plezal in hodil večinoma doma, se imam za dobrega poznavalca naših gora. Še bolj pa mi koristi izvrsten spomin in tako se še zmerom spominjam smeri izpred dvajsetih let in še več, celo vsake skale, razčlemb, značilnosti, višine, težavnosti, nevarnih mest... Vsaka smer ima svoj predalček, ki je lahko dostopen.

Tako sem po potepanju po martuljskem koncu »odprl predalček«, kjer mi je z nekega posebnega kota padel v oči vrh markantne oblike, še posebej pa zajeda v njegovi jugovzhodni steni. Odločil sem se, da poskusim priti nanj. Takrat še nisem vedel, ali je bil kdo na njem. Vsekakor je bil vrh privlačen, še bolj pa zajeda in v poznem poletju sem se dvakrat odpravil nanj oziroma vanjo. Prvič sem bil s soplezalcem neuspešen, drugič mi je uspelo priti na Oltarček.

2470 METROV VISOK VRH

Oltarček je vrh vzhodno od Malega Oltarja. Nižji je od njega za približno 40 višinskih metrov in je visok okoli 2470 metrov. Je posebno markanten z vzhodne strani, najboljši pogled nanj je iz Kotla pod Grlom kjer so ga »tastari« (jeseniška generacija, **U. Župančič, Medja, Kočvar...**) imenovali Montetamau (informacija **Tine Mihelič**). Kaj pomeni »tamau«, verjetno vsak ve, monte pa je ali gora ali nekaj v zvezi z dvigovanjem. Res je »tamaumu« ta vrh iz Kotla pod Grlom kar precej podobno. Jezik in opazovanje starih alpinistov sta bila pač slikovita in človeška.

S severne strani (za Akom) je najmanj opazen, bolj je z južne (z Grla), z zahodne pa se ga vidi samo z Malega Oltarja. Z vseh strani je treba nanj priplezati. Najlažji dostop nanj je od Kotla pod Grlom. — Domačini pravijo vsaki krcnici, dolinici, okrešlju in ravnici kotel, zato ne zamenjaj Kotel (med Malo Martuljsko in Veliko Martuljsko Ponco in prehod do Pod srcem). V kotlu (južna stran pod Cigarami, greben med V. Rokavom in Škratico) s Kotlom pod Grlom. Verjetno pa je teh kotlov v domači govorici še več.

Vrh mi je padel v oči po turi **Kristan-Bučer** (M. Oltar) in zanimalo me je, če je že bil kdo na njem. Povprašal sem **Omana** iz Martuljka, **T. Miheliča**, **T. Rožiča** in druge »starce«, pa mi nobeden ni vedel povedati kaj določnega. Tako sem se odpravil nanj, posebno, ker me je zamikala lepa zajeda v jugovzhodnem steburu. Ker sem spoznal skalo v smeri **Kristan-Bučer**, sem se nadejal podobne. Napaka! Skala je tam verjetno res lepa, samo v prvem poskusu sva z **Igorjem Puhijem** naredila klasičen kiks prvopristopnikov: poiskala sva najbolj privlačno smer, to pa pomeni strmo, previsno, začinjeno — in nadaljevanje je bilo tako, kot je pač bilo.

Od škrbine med Malim Oltarjem in Oltarčkom je prvi resnejši raztežaj III. težavnostne stopnje.

GRUŠČNATO, KRUŠLJIVO, TVEGANO

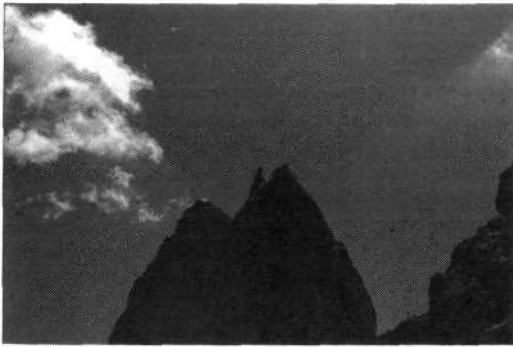
Že sam dostop od Bivaka III do Kotla pod Grlom nama je nagajal, Igor pa je kot nepoznavalec martuljskega sveta moral žrtvovati klin za spust, da je prišel zopet na pot do Treh macesnov pod Široko pečjo. Na tem področju moraš strogo upoštevati izkušnje drugih (starejših) in ostati na poteh, ki so že uveljavljene. Iskanje novih poti se običajno konča tako, da se moraš obrniti (po izkušnjah in pripovedovanju drugih, pa tudi svojih). Konfiguracija terena je taka, da največkrat naletiš na nepreplezljivo ali pa vsaj izredno težavno, skrotasto in krušljivo mesto, kjer je prehod zelo tvegan. To posebej velja za dostope do sten ali kotlov. Tam, kjer ni skala, je strm grušč in nikoli ne veš, če te v taki strmini ne čaka labilna skala, ki se lahko že ob majhnem dotiku zvali nate.

Pot do Kotla pod Grlom teče mimo Bivaka (III) za Akom, po ravnici in po »poti« do zelenice Pri treh macesnih. Pot je v narekovajih zato, ker je pot in je ni. Ker tam hodi malo ljudi, je slabo shojena, pod Tremi macesni pa je zoprno, strmo in zelo krušljivo mesto v strmem skrotju. Za to mesto potrebuješ kar dober stop in pravilno obremenitev podlage. Oprimkov ni, če pa so, so to vsajeni kamni ali skale, ki ti zelo lahko ostanejo v rokah; vse napredovanje je torej na nogah.

Za taka mesta imam dva »pristopa«: prvi je, da takemu mestu »povem«, kaj si mislim o njem, in besede, ki jih uporabljam, so in jih ni v slovenskem pravopisu. Kombinacija plezanja in »pristopa« je menda za spremljajoče kar poučna in pravijo, da je moj nastop kar zanimiv. Tako zanje kot, upam, tudi za tisto mesto. Drugi je popolnoma drugačen: pogreznem se v tišino in v skrajni koncentraciji preplezam nagnusno mesto. Izbira »pristopa« je odvisna od dneva, težavnosti in resnosti mesta. Tudi besednjak se temu prilagaja.

KIKSI PRVOPRISTOPNIKOV

Naslednja stvar, ki je značilna za martuljski konec, so dolžine tur, saj je višinska razlika velika, ker pa moraš še plezati in varovati, je čas, ki ga potrebuješ, da prideš do cilja, velik. Časi pod šestimi urami so redkost in za to moraš krepko drveti. Napete čase so malo skrajšali

Zadnji raztežaj pred vrhom, kjer je izredno lepa skala, vendar vse zelo izpostavljeno; prijatelj je za menoj pripeljal kot po jajcih na vrh.

bivaki, toda še zmerom moraš biti hiter, da prideš do njih. Tako ima pot od Martuljka do Kotla pod Grlom višinsko razliko približno 1550 metrov, pri čemer druga polovica poti poteka po melu. Od zelenice Pri treh mesecnih se pot nadaljuje po melišču, snegu in pred Kotlom pod Grlom bodisi po skalah (težavnostna stopnja I) bodisi po strmi zagrušeni grapi.

Sam kotel pa skriva ledeniške(!) pasti, saj je led pokrit z drobirjem približne debeline dveh metrov, ki zakriva ledeniške struge, te pa so tudi navpične in zdrs vanje je lahko usoden. Najdejo pa se tudi predori, podzemni potoki, oboki in drugo, kar je značilno za ledenike. Vse skupaj je lepo zakrito z dvometrsko plastjo drobirja, tako da sem se po kratkem ogledu ekspresno skidal na rob na varno. V kotlu je običajno sneg, vendar ga je bilo lani manj kot navadno. Na sever zaključuje kotel čelna morena in divjost, čudna lepota in nedotaknjenost tega koščka je taka, da se ti zdi, kot da ne bi bil na zemlji.

Od tam sva startala z Igorjem v vzhodno steno Oltarčka.

Naslednji kiks, ki sva ga naredila (bolj moj), je bila izbira smeri v jugovzhodni steni Oltarčka. Morala bi vstopiti 40 metrov levo, samo mnenja o tem, kje naj bi smer potekala, se močno razlikujejo že pri dveh plezalcih in hvala sreči, da sva bila samo dva. Če bi bili trije, bi verjetno imeli parlamentarno sejo o tem, kje je najboljša možnost. Kakšna je parlamentarna seja, pa verjetno vsak ve. Že najina mnenja so bila dosti nasprotna in eden je moral popustiti. Za naslednjič vem, da se mora tudi pametnejši prilagoditi. Samo med alpinisti je bolj malo plezalcev take sorte. Vsak ima svoj prav, saj na koncu nosi le svojo »trdo« glavo naprodaj. Upam, da je moja zadosti trda, pa tudi draga.

STRAN OD PODIVJANEGA SVETA

Končna izbira vstopa je bila na koncu »soglasna«, saj sem zabil klin in Igorju rekel, naj varuje. Zlezel sem prvi raztežaj (ne cel) V. težavnostne stopnje po poč, naslednji je bil Igorjev VI. težavnostne stopnje (sistemi so viseli pod kotom približno 30 stopinj stran od skale, kar pomeni naklonino približno 120 stopinj), v rumeni, drobno drobni se previsni skali. Od spodaj je bila skala videti precej lepša, kot se je v resnici izkazala. Ker pa naju je čakal še en podoben raztežaj, sva se odločila

za umik. Največ na mojo pobudo! Dva spusta z dvema 55-metrskima 9-milimetrskima vrvema in bila sva v Kotlu. Ne rečem, da tisto mesto ni preplezljivo, samo nisem ljubitelj plezanja v kruševju. Zajeda pa še čaka na prvenstvenike.

Malo mi je žal za to prvenstvo, kajti vse se je skladalo: dan, vreme, okolje, družba. Dan je bil res enkrat, v Kotlu pa je bila sončna svetloba tako sijoča, da je bila celo črna barva bela. Kdor tega ni kdaj doživel, bo težko verjel. Plezala sva v majčkah, ker pri 28 stopinjah Celzija na prisojni legi ne moreš biti v srcaji in termofliisu, ki sta ostala v nahrbtniku. Nebo je bilo brez oblaka, Igor idealen soplezalec (je že star — po stažu), lepota, samota in devištvo okolja pa zelo lepi. Po sledovih sodeč je bil v tem letu tam eden ali ena družba.

Sam pri sebi sem sklenil, da me bo nedotaknjeni (?) vrh še videl, za smer pa nisem bil prave volje, da bi še enkrat poskusil v tej sezoni. Mogoče v prihodnji. Mogoče bi že v tej sezoni, odvisno pa bi bilo od okoliščin. Tako ta še čaka na prvopristopnike in če koga veseli, da bi jo poskusil, naj me pokliče. Rad mu bom povedal vse o njej. Kaže pa, da bo težja, kot sem mislil. Naklonino cenim na okoli 70 do 80 stopinj, to pa pomeni, da bo kar lepo zračna. Višina je verjetno od 400 do 500 metrov. Sicer pa je o tem govoriti prezgodaj; treba je še enkrat priti in stvar »pošlatati« na drugem koncu, vendar z istim ciljem.

Še ena stvar je v martuljskem koncu: mir, tišina, stran od poblaznelih in smrdečih planincev, ki nosijo s sabo različne in čevapčiče ter se zapijajo, kar sem videl pri B III. Dekleta šestnajstih do osemnajstih let si prižigajo cigareto s cigareto in ekspresno sva se s prijateljem od tam spókala. Da spada k zabavi rjoveč tranzistor, je mogoče že odveč povedati. Kilometer stran ni več smradu po zažgani svinjini in alkoholu in mogoče še po čem drugem, zvoki in vonjave so tam drugačni in tudi sreča ljubiteljev gora je popolna, čar tistega konca pa zame enkrat.

V drugo sem se odpravil z **Markom Dobravcem-Hito** in uspel nama je vzpon na vrh. Prespala sva v spalkah v Kotlu pod Grlom pod enkratno mesečino. Zopet sta bila prečudovita noč in dan. Mare je izjavil (je bolj romantičen — se je pred kratkim poročil), da je ne bo nikoli pozabil. Naslednji dan, ko sva vstala, sva si pripravila krasno kavico z mlekom, priprava te spada med moje specialitete (večkrat preizkušeno, vprašaj moje soplezalce), pomalicala in splezala na vrh (tetrapak je seveda šel nazaj v dolino v nahrbtniku).

Najprej sva šla po vzhodnem pobočju (I—II) po strmih skotju, malo pa po travah in čudnem nedefiniranem svetu do škrbine med Oltarčkom in Malim oltarjem (II), od tod sva že plezala, skrotje je zamenjala skala in od škrbine je bil izredno lep raztežaj (krasna skala) po grebenu (50 m) III., eno mesto IV. težavnostne stopnje. Iskal sem sledove prvopristopnikov in v lahkem svetu res našel klin šest metrov od škrbine proti vrhu.

Naprej je bilo težje, klina nobenega več, vmes pa dobro izpostavljeno (mimogrede, takega grebena pri nas ni oziroma vsaj jaz ga še nisem plezal). Iskal sem sledove

na vrhu — možica, klin, karkoli — pa nobenega sledu. Domnevam, da sem bil prvi na vrhu in zato mu dajem ime **Oltarček**. Možno pa je, da je bil kljub vsemu kakšen plezalec na vrhu in če je bil, naj to javno pove ali pa mi sporoči.

Nato sva z Markom zlezla še izredno lepo zajedo V. do VI. težavnostne stopnje, ki poteka s severne smeri in je dolga 50 metrov. Konča se približno šest metrov zahodno od vrha.

Na vrhu **Oltarčka** sem pustil klin (pzs-jevec, ne splača se ga izbiti, je že star, če ga pa že boš izbil, vedi, da ne boš imel nobene koristi od njega, je počen po sredini) in zavrtal svedrovec za spust ob vrvi. Tako je sedaj možen spust z vrha z dvema 50-metrskima vrvema, še 100 metrov nižje pa sta možna dva spusta po severovzhodni strani Oltarčka.

SPUST OB VRVI

Predzadnji spust sem izkoristil za to, da je še Mare kot starejši pripravnik poskusil, kako se pravilno pripravi vrv za tehniko spusta in kaj mora narediti, da lahko vrvi potegne za sabo. Poduk o tem je imel že v prejšnjem spustu. Zabil sem klin — še zmerom se najbolj zanesem na lasten klin — in mu še enkrat razložil, na kaj mora paziti. Potem sem odbrzel v globino in se umaknil iz vpadnice spusta, ker je čakalo precej fap na skalovju. Mare se je spustil za mano in poskušala sva potegniti vrvi k sebi. Vendar se je zataknilo. Kljub vsem naporom in nihanju nama je uspelo le toliko, da sva jih potegnili samo za tri metre — potem pa konec.

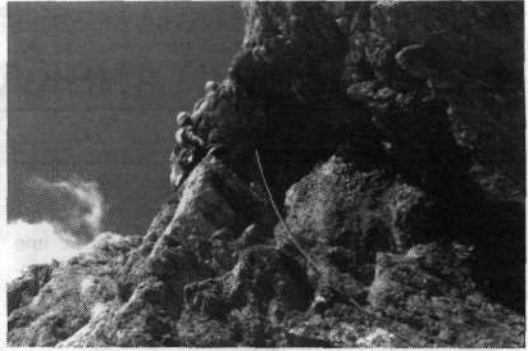
Ker je bil ta spust ob vrvi Maretova skrb, je moral odprusikariti (posebna tehnika dvigovanja ob navpični prosto viseči vrvi z dvema pomožnima vrvicama) do mesta, kjer se je vozal zataknil. Prusikarjenje je opravil vzorno (moja šola), polovico po zraku, drugo pa v navpičnici, sprostil vrvi, se še enkrat spustil ob vrvi in v drugo sva vrvi zlahka potegnili do sebe. Ker sva imela dosti časa, sem mu privoščil tako nabiranje izkušenj, če pa bi nama šlo za nohte, tega on ne bi počel.

Za poznavalce: odprusikaril je približno 35 metrov, od tega prvih 9 metrov po zraku. Kdor je že to počel, ta ve, da prihodnjič napák pri spustu ne bo več počel.

Opravila sva še en spust, ta je bil moja skrb (vrvi sem zlahka potegnil za sabo), in spodaj me je čakala najzvestejša soplezalka **Hita Codellius**, ki je čuvala nahrbtnike. Hita je nemška ovčarka, ki ima tudi plezalne vzpone v svojem dnevniku. Število teh je zadostno, da bi bila mlajši alpinistični pripravnik. Vsi trije smo sestopili po isti poti in mesto pod Tremi macesni se nama ni zdelo več tako zoprno, to pa zaradi tega, ker sva se prej preganjala po težjem svetu. Relativnost težavnosti je odvisna od mešanice preteklosti in sedanjosti.

SKORAJ REŠEVALNA AKCIJA

Ko v mraku prideva do avta, vidim, da si ga nekdo ogleduje in vprašam ga, ali mu lahko kaj pomagam. Odgovori mi, da je prišlo sporočilo »preskrbnih« bližnjih in da so obveščeni policija v Kranjski Gori, reševalec v

Tukaj je raztežaj VI. težavnostne stopnje v zopni skali; tukaj sem rekel Igorju, da se zaradi prevelikega tveganja obrneva.

Foto: Prle

Kranjski Gori, reševalec v Martuljku in postaja GRS v Kranjski Gori. Menda je ta telefonada bila kar dolgotrajna in zapletena, on da je prišel samo preveriti, če je avto tam. Povem mu, da imam radio postajo s seboj in če bi bila potreba, bi že javil Pišnici, tako pa — hvala lepa za skrb in pojdi domov, prej pa še odjavi »nesrečo«.

Še dobro, da je bila v to zapletavščino vpletena trezna oseba, ki me dobro pozna in ki je ves zaplet »vpletenim odgovornim« rešila s preprostim pojasnilom, da Prle že ve, kaj dela in da ni nobene potrebe za paniko. Če pa se je že kaj zgodilo, v temi nimajo tam kaj početi, Prle ima pri sebi radijsko postajo, pa tudi drugače je tako zagaman, da noče nobene pomoči in če se le da, urediti stvari po najhitrejši in najboljši poti. Predvsem pa naj počakajo, saj dan je še mlad, z jutrom pa so stvari lepše, običajno tudi razjasnjene.

Dam ji čisto prav, saj mi ponos ne dovoljuje, da bi me reševali, če to ni neobhodno potrebno. Do sedaj me še niso.

Na objavljeni skici so še trije neimenovani manj pomembni vrhovi vzhodno od Grla in neimenovani vrh približno 40 metrov severno od V. Oltarja. Veliko je možnosti, da so še nedotaknjeni, saj so nepomembni v družini ostalih vrhov. Če se komu zdi, naj se povzpne nanje. Predvsem pa naj ne pozabi na možica, fotko in piksno ali steklenico z listkom, da se mu ne bo zgodilo tako kot Česnu.

Slovenske gore in stene imajo še precej neodkritih koticov ter smeri. Poišči in odkrij jih! Možnosti je še dosti. Za začetek pa naberi znanje in ko boš fizično in psihično pripravljen, se odpravi gor. Predvsem pa pridi dol!

Ponovno odprt planinski muzej

Po skoraj enoletnih obnovitvenih delih so lanskega 1. julija spet odprli muzej Avstrijskega planinskega društva v Innsbrucku. Posebnost te zbirke je predstavitev gorniškega slikarstva od njegovih začetkov do sredine našega stoletja. Ekspoziti so razvrščeni kronološko in tako predstavljajo planinsko zgodovinski pregled. V muzeju je poleg tega na ogled največja javna zbirka znanega angleškega slikarja E. T. Comptona.